

La cimera que mai no va poder ser

JORDI PLAY

Jordi Pujol, Joan Lerma i Gabriel Cañellas van coincidir del 1983 al 1995 com a presidents de Catalunya, el País Valencià i les illes Balears en representació de CiU, el PSPV-PSOE i el PP, però mai no van mantenir cap trobada trilateral. Hi han accedit ara, convidats per EL TEMPS amb motiu del 30è aniversari del setmanari.

Una entrevista de **Víctor Maceda i Vicent Sanchis**

Quan nasqué EL TEMPS, l'any 1984, tots tres ja éreu presidents. El senyor Pujol va ser-ho del 1980 al 2003; el senyor Lerma, del 1982 al 1995, i el senyor Cañellas, del 1983 al 1995. De fet, sou els presidents que heu estat més temps en el càrrec a cadascun dels tres territoris. Per tal de començar, expliqueu-nos què us vau trobar en arribar-hi.

—JORDI PUJOL: Eren moments d'il·lusió, de feia temps que a Catalunya hi havia un moviment social i cultural potent, però tot estava per fer. Un cop restaurada la democràcia a Espanya i la Generalitat a Catalunya amb el president Tarradellas, havíem d'estructurar el nou govern i muntar l'administració. Tampoc no sabíem ben bé què donaria de si l'Estatut d'autonomia que acabàvem d'aprovar, però prevèiem que trobaríem dificultats a l'hora d'aplicar-lo, tal com va passar.

—Al País Valencià, aquells inicis van ser més durs, perquè al carrer hi havia una tensió involutiva clara. El cop d'estat s'hi havia sentit més i Alfonso Guerra —pel PSOE— i Fernando Abril Martorell —per la UCD— havien pactat l'Estatut a Madrid alhora que s'aprovava la LOHAPA...

—JOAN LERMA: Diguem què diguen, l'Estatut es va pactar a València i en vaig ser un dels protagonistes. És cert que van intervenir-hi Abril Martorell i [Manuel] Broseta [UCD], però també

ho és que el PSPV va dir-hi la seua, i Alfonso Guerra, a Madrid, va donar suport a les nostres peticions. No era un estatut post-LOHAPA, doncs, sinó de plenes competències, tot i que les pors de la UCD ens van fer accedir a l'autonomia a través de l'article 143 de la Constitució. Aquelles pors, justificades després del cop d'estat del 1981, van condicionar el desenvolupament de l'Estat de les autonomies, però no van poder aturar-lo. De fet, vam anar molt més lluny del que volien la UCD i les forces retardatàries. Després del nostre accés a l'autonomia va quedar clar que, dins de les especificitats de cada poble, les competències havien de tendir cap a la igualtat. A partir d'aleshores, vam dedicar-nos a institucionalitzar l'autonomia, a donar un impuls fort al país, que n'estava molt necessitat, i a consolidar les institucions democràtiques.

—30 anys després, encara penseu que cedir tot l'aparell simbòlic a la UCD —el nom del país, l'himne i la bandera— va ser una bona solució?

—J. LERMA: Vam deixar d'un costat els aspectes externs i vam centrar-nos a dotar la Generalitat d'una capacitat d'actuació real. Potser ens va faltar una mica d'èpica, però vam obtenir uns resultats que pocs haurien imaginat mai. Ha quedat clar que allò va ser un encert, perquè les forces que vam acordar l'Estatut vam obtenir un suport electoral molt majoritari, i els qui s'hi

havien oposat, van quedar fora de les Corts valencianes.

—**L'anticatalanisme del carrer, violència inclosa, va condicionar tot allò?**

—J. LERMA: Després de la nostra victòria electoral, l'anticatalanisme pràcticament va desaparèixer. Vam iniciar una etapa d'estabilitat, amb una majoria absoluta que ens va permetre posar les bases de la modernització del país.

—**Passem a les Balears, on la situació no hi tenia res a veure.**

—GABRIEL CAÑELLAS: És ver que no hi tenia res a veure, més enllà de la il·lusió per la recuperació de la democràcia i per l'estrena d'unes administracions pròpies que no havíem tingut mai. Ara bé, a l'hora de redactar l'Estatut, el consens semblava impossible: el fet de ser quatre illes eternament enfrontades —Menorca mirava cap a Barcelona, Eivissa cap a València i Mallorca, cap a si mateixa— complicava i molt qualsevol entesa. Encara avui arrosseguem el problema de la llei electoral, a causa de les disputes sobre quina ha de ser la representació exacta de cada illa. La pressió de les illes menors en favor de la paritat —com el sistema basc— va ser molt forta, i finalment van aconseguir que la suma de la representació de les tres illes menors fos idèntica a la de la illa major.

—**A les Balears van ser els antepenúltims a accedir a l'autonomia.**

—G. CAÑELLAS: Sí, no vam ser els últims per qüestió de dies... I uns pocs mesos després va venir la sorpresa de les eleccions: ni el PSOE ni Unió Mallorquina no van poder desenvolupar l'Estatut, sinó que aquesta responsabilitat va recaure sobre nosaltres, Aliança Popular [AP, la denominació antiga de l'actual PP], els mateixos que havíem posat traves a moltes de les coses que s'havien pactat. Vam haver d'aplicar-lo amb molta cura i coneixement, per tal que l'enfrontament històric entre les illes no evitàs la consolidació de l'autonomia. Aquest va ser l'esforç més gran que vam dur a terme, molt per damunt de l'assumpció competencial.

—**AP era molt refractària a les autonomies...**

—G. CAÑELLAS: Va haver-hi el famós debat de la coma a l'Estatut, sobre si calia posar "la llengua catalana, pròpia de les illes Balears" o bé "la llengua

JORDI PLAY

Cañellas (Palma, 1941), Pujol (Barcelona, 1930) i Lerma (València, 1951), en el despatx professional del segon, durant l'entrevista que van mantenir amb EL TEMPS el dimecres 14 de maig. Tot i que van

catalana pròpia de les illes Balears", tal com defensàvem a AP. Dir-li mallorquí, menorquí, eivissenc i formenterer ja ho hauria complicat massa. No podíem fer com els valencians, que li diuen *valencià* i prou.

—**La fórmula català va guanyar perquè no li podíeu dir mallorquí a la llengua de les quatre illes?**

—G. CAÑELLAS: No, no, no... La fórmula *català* va guanyar perquè, dels onze membres de la comissió redactora de l'Estatut balear, AP només en tenia un.

—**Vostès no haurien posat català?**

—G. CAÑELLAS: No. Però, com us deia, era més preocupant l'enfrontament entre les illes. Abans, amb les diputacions provincials, quan els diputats d'Eivissa i de Menorca arribaven a Palma després de dos o tres dies en vaixell, els diputats i els batlles mallorquins ja es devien haver repartit el pressupost [riu]. Fou llavors que es va popularitzar allò de "i a Eivissa què?" i "i a Menorca, què?" Als primers pressu-

posts autonòmics, de fet, vam blindar les inversions a Menorca i a Eivissa-Formentera, que van assegurar-se el 10,5% del total cadascuna.

—**Continueu pensant que no se li ha de dir català?**

—G. CAÑELLAS: Ara fa un moment el president [Pujol] em demanava si el problema lingüístic de les Illes ja estava superat i li he contestat que no.

—**En quin sentit?**

—G. CAÑELLAS: Doncs perquè torna a haver-hi la petició de "les modalitats insulars" per part d'un sector de la població. Fins ara hem funcionat amb el català estàndard, patrocinat per la mateixa universitat i que està esborrant la manera de parlar de cadascuna de les illes, la manera com parlaven els nostres pares. Serà un català molt perfecte, d'acord, però a mi em sona rar. Ningú no discuteix la unitat lingüística, en qualsevol cas. Jo mateix li vaig dir al president [Pujol], en un Congrés de la Llengua Catalana, que jo xarrava el millor català del món! Em va mirar una

coincidir 12 anys com a presidents, aquesta ha estat la primera trobada trilateral.

mica així però va entendre'm, perquè és intel·ligent [riu].

—Però això no afecta el nom.

—G. CAÑELLAS: El problema és que les escoles, la universitat i les institucions han pres el camí de l'estandarització, i quan fas servir una eina, en perds una altra. Les dues coses alhora no poden ser: o tenim un tassó o tenim un got!

LERMA: “VAM DEIXAR D'UN COSTAT ELS ASPECTES EXTERNS I VAM DOTAR LA GENERALITAT DE CAPACITAT D'ACTUACIÓ REAL”

—Senyor Pujol, quants maldecaps us han provocat els intents de dividir la llengua?

—J. PUJOL: L'any 1948, quan en tenia 18, vaig anar a Estrasburg, que abans de la conquesta dels francesos del segle XVIII havia estat una ciutat alemanya. De fet, molta gent l'hi sap,

l'alemany. Quan jo vaig començar a parlar-lo, de seguida em van dir “no, no, no, no” i em van mostrar un rètol que em recordava els cartells aquells de “Habla la lengua del imperio”. Em deien que no s'hi parlava l'alemany, sinó l'alsacià! Escolteu, Goethe va ser professor a Estrasburg i Herder va ser-ne alumne, enteneu què us vull dir? La llengua culta era l'alemany, però li deien alsacià. La voluntat de fragmentar la llengua era evident, com això del LAPAO [llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental], que a deu quilòmetres de Lleida resulta que ara parlen una llengua nova, o que a una banda del riu Sénia parlen català i a l'altra no... Que a Mallorca salin no és cap problema, o que diguin al·lot per comptes de noi. O que a València en diguin xiquet. No passa res. Cal respectar les diverses modalitats de la llengua, però no se n'ha de fer política. N'hi ha que mai no ho han fet, com en Cañellas, però n'hi ha que en fan cada dia, tant al País Valencià com a Alsàcia.

—A la darrerria dels noranta, vós i el president Eduardo Zaplana va acordar la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que acaba d'aprovar un diccionari normatiu ple de dialectalismes. Això no contribueix a fragmentar l'idioma? A més, el PP valencià s'ha empipat i molt en veure que aquest diccionari homologa català i valencià. Què en penseu?

—J. PUJOL: Homologar català i valencià és un problema de la romanística internacional. El problema és quan hom vol fer veure que parla diferent. Per exemple, tinc un amic belga, való, que té molt d'in-

terès que jo noti que ell no diu “quatrevingt dix” sinó “norante”, i de casos com aquest, deu haver-n'hi una pila. Volen deixar clar que no són francesos, sinó valons, i a la Suïssa francòfona passa exactament igual. En tot cas, suposo que no dubteu que venim d'una mateixa llengua... L'Ausiàs March és de

vostès, oi? [Mirant el president Lerma, que assenteix amb el cap.] Bé, és de vostès i nostre.

—G. CAÑELLAS: N'hi ha que arriben a discutir-ho, això!

—J. LERMA: Sí, però és soterrat a la catedral de València.

—Vós què penseu de la llengua, president Lerma?

—J. LERMA: Allò que ens havia de preocupar no eren les varietats, sinó la possibilitat de la pèrdua de la llengua al carrer. A València les posicions estan molt enquistades: n'hi ha que el parlen sense admetre'n la unitat però que volen que se'n parle més, n'hi ha que són anticatalanistes i només parlen castellà... Hem perdut molt de temps amb el debat de la unitat per comptes de centrar-nos en la seua utilització. L'ús del valencià al carrer i a l'àmbit científic corria un risc seriós, i no se li reconeix prou a la Generalitat Valenciana el mèrit que va tenir a l'hora de preservar-lo i de fomentar-lo. Vam dur el valencià a l'escola perquè la gent el sabera llegir i escriure, cosa que tampoc no han valorat mai tots aquells per a qui la llengua és allò més important. Al País Valencià, a diferència de Catalunya, això no havia passat mai.

—Expliqueu-nos ara quina va ser la vostra relació amb els governs espanyols i com veieu la política estatal en aquest moment. En el vostre cas, president Pujol, sempre va creure que Catalunya podia encaixar dins d'Espanya i de la seua Constitució, però ja no sou d'aquest parer i defenseu que cal transitar cap a la separació.

—J. PUJOL: Ho heu explicat molt bé. Què més voleu que us digui?

—Crèieu en Espanya, realment? Crèieu que era possible la convivència?

—J. PUJOL: I tant que sí! Tota la nostra política, tant la de Convergència com la d'Unió, i en general la de la majoria de partits de Catalunya, de dreta i d'esquerra, creia que el reconeixement de Catalunya com a nació, com a llengua, com a cultura, etcètera, seria possible dins l'Espanya que venia. Una Espanya

que havíem de construir entre tots i dins de la qual Catalunya havia d'acceptar una responsabilitat particularment important.

Aquesta era la política de CiU. Per això, quan ara escolto parlar de la tercera via... Escolti, la tercera via sempre hem estat nosaltres: Miquel Roca, jo, el Partit dels Socialistes de Catalunya, molta gent de dreta i d'esquerra, el doctor [Carles] Cardó en el món de la missa, en [Joan] Comorera, que primer va ser socialista i després comunista... Tota aquesta gent estava per la tercera via, que d'altra banda, sempre ha estat la línia política històrica de Catalunya. Desafio qui em digui que no hem jugat aquesta carta lleialment, i més que ningú! Trobareu molt pocs casos en què no haguem complert el nostre compromís amb Espanya, ja fos des del punt de vista polític, econòmic o de la integració europea. Amb errades incloses, tot sigui dit, però sempre amb lleialtat. Tot allò va anar bé o mitjàment bé durant molt de temps, sense que mai es morís l'esperança. Ara l'esperança ha mort.

—...

—J. PUJOL: Ei, ha mort... Ha mort per a alguns. Ha mort per a mi i per a molts altres que ara estem tristos. I per als qui no ha mort, saben que tenen molt poca cosa a fer, però encara mantenen un cert entusiasme.

—J. LERMA: Jo sempre he mantingut una tesi diferent a la del president Pujol. Catalunya ha complert amb Espanya perquè Catalunya és Espanya, però CiU sempre hi ha complert amb reticència i amb recel. Ara costa molt de creure que no hi havia un procés dissenyat a llarg termini, després de tants anys sense voler-se incorporar als governs d'Espanya, malgrat haver-los donat suport. Sempre s'ha dit que aquell suport era a canvi d'obtenir beneficis per a Catalunya, cosa que tàcticament podia resultar rendible però que, des del punt de vista estratègic, es pot considerar independentista. El de CiU sempre ha

LERMA: “EL DE CIU SEMPRE HA ESTAT UN COMPROMÍS MOLT MATISAT. HI HAVIA UN PROCÉS DISSENYAT A LLARG TERMINI”

estat un compromís molt matisat. Entrar al govern implica una responsabilitat gran, i en segons quines circumstàncies, molt poc agradosa. Quan el PSOE li ho ha ofert, CiU s'hi ha negat. Vol dir això que CiU no ha estat lleial? De cap manera. Sempre ha estat lleial, absolutament lleial. De vegades CiU ha donat més suport al partit [el PSOE] que no alguns dels seus propis membres.

—**Penseu que a CiU hi havia una llavor independentista amagada, per tant?**

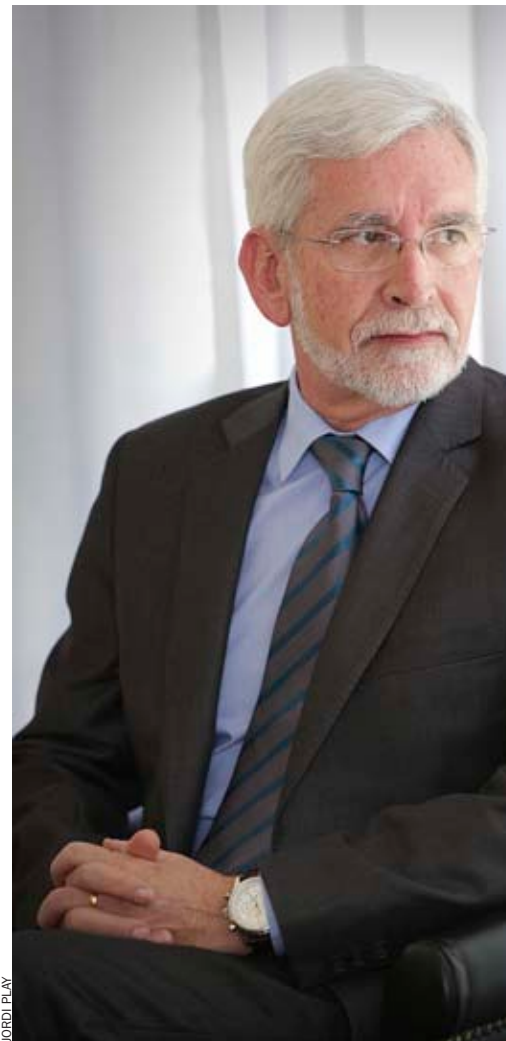
—J. LERMA: Si més no, una llavor mai no aclarida. Formar part del govern espanyol desgasta i molt, però uns altres partits, al llarg de la història d'Espanya, sí que van fer aquest pas. I no cal remuntar-se al segle XVIII; d'exemples, en tenim al segle XX i al segle XIX, quan diversos polítics catalans van involucrar-se de manera directa en la governabilitat d'Espanya. La solució catalana, el reconeixement de la seua pluralitat, hauria estat molt més senzilla si no hi haguera hagut aquesta reticència per part de CiU.

—**L'anomenada operació reformista, liderada per Miquel Roca amb el suport tàctic de CiU, desmenteix aquesta tesi. Roca fins i tot podria haver sigut vice-president, si tot allò haguera anat bé.**

—J. LERMA: Allò no comprometia CiU, en absolut. En canvi, sempre que ha disposat dels vots necessaris per a dotar d'estabilitat el Govern espanyol, què li impedia d'integrar-s'hi?

—**I Espanya? Les institucions de l'Estat han sigut lleials amb Catalunya, amb les seues institucions i els seus sentiments?**

—J. LERMA: Ací hi ha un moment clau, tal

JORDI PUJOL

com ha reconegut el mateix president Pujol, a partir del qual la *conllevarcia* ja no resulta possible: la sentència restrictiva de l'Estatut català que va aprovar el Tribunal Constitucional, una decisió que em va doldre tant com li va doldre a Catalunya. De fet, si la Constitució espanyola ens semblava tan positiva era justament pel principi dispositiu segons el qual no hi ha res immutable, sinó que ens hem d'adaptar a la realitat de cada moment. Dit això, no em sembla lògic que, de cop i volta, hom canvie d'opinió i diga "Espanya és impossible, marxem". No. El que hem de fer és una reforma constitucional

CAÑELLAS: “SI EL PP I EL PSOE S'HAGUessin PREOCUPAT MÉS DE L'INTERÈS GENERAL, POTSER SERÍEM EN UN MARC DIFERENT”

que prolongue el pacte de convivència a què vam arribar el 1978. La resta em sembla totalment desgavellat.

—J. PUJOL: Què us sembla tan desgavellat, si us plau?

—J. LERMA: Dic que si no és possible un pacte de convivència dins d'aquesta Constitució, haurem de fer tots els possibles per canviar-la. El que no podem fer és deixar de conviure-hi, abans hi ha un pas previ...

—J. PUJOL: S'ha de reformar la Constitució?

—J. LERMA: Efectivament.

—J. PUJOL: Ja ho he entès, gràcies.

—G. CAÑELLAS: Ara fa 30 anys les Balears estaven completament integrades dins d'un projecte espanyol, tot i ser una de les comunitats que més patia les interferències del Govern central: "Vosaltres, com que sou els rics, no importa que..."; "vosaltres, com que ho teniu tot, no importa que"... M'ho deia el se-

PUJOL: "LA TERCERA VIA SEMPRE HA REPRESENTAT LA LÍNIA POLÍTICA HISTÒRICA DE CATALUNYA"

nyor Felipe González, que va tardar tres anys i mig a reunir-se amb mi. Amb tot, estàvem integrats a Espanya i sabem que havíem de lluitar per un projecte en comú. Això ens feia aguantar-ho tot. Avui, 30 anys després, fa molt bo repartir culpes, i a parer meu, les culpes són del PSOE i del PP, o d'AP i del PSOE, com li vulgueu dir. Jo mateix vaig patir-ho en primera persona: no tenia majoria absoluta i havia de cercar un vot, dos vots o tres vots per tal d'arribar-hi. Va ser llavors que van sorgir una sèrie de partits que ara pactaven amb els uns i ara amb els altres, indistintament. A Espanya ha passat una mica això: si el PP i

el PSOE s'haguessin preocupat més de practicar una política d'interès global per comptes de primar el partidisme, i repartesc les culpes per igual, ara potser seríem en un marc diferent. El senyor Pujol segurament ens dirà que estan dins d'aquest procés per una qüestió de sentiments, però jo pens que és per una qüestió de ressentiments. I sap molt de greu, això.

—J. PUJOL: Respecte allò que deia en Lerma, mai no vam arribar a tenir el grau de confiança suficient per poder entrar a un Govern [espanyol], ni mai se'ns va fer una oferta seriosa de debò. I seriosa vol dir: "Escolti, entreu i fareu això, això, això i això". "Home, entreu, i un cop hi sigueu a dintre, ja en parlarem...". "Escolti, nosaltres som un gat escaldat". Mai no vam supeditar el nostre suport a plantejaments globals, sinó tan sols a qüestions de caràcter econòmic i a una interpretació positiva, no restrictiva, de l'Estatut. Voleu que us posi un exemple?

—**Digueu.**

—J. PUJOL: Maig del 2010. Espanya està a punt de ser intervinguda. S'ha d'evitar allò que en [Mariano] Rajoy ara diu que no es va fer gràcies a ell. No es va fer gràcies a nosaltres. En aquell moment, [Joaquín] Almunia, que era vice-president de la Comissió Europea responsable d'affers econòmics, li va dir un dilluns a en [José Luis] Rodríguez

Zapatero —que es trobava molt angoixat, perquè ho estava fent molt malament i ningú no hi confiava— que el dividres següent

la ministra [d'Hisenda, Elena] Salgado havia d'anar-hi amb els deures fets. Uns deures que implicaven saltar-se el programa electoral, naturalment, cosa que ara està fent [François] Hollande.

—**I Rajoy, tal com ell mateix ha reconegut.**

—J. PUJOL: I Rajoy.

—J. LERMA: I la Generalitat de Catalunya [riu].

—J. PUJOL: I la Generalitat de Catalunya, sí, després d'haver recollit l'herència que ha recollit [riu]. No en parlarem, ara... El cas és que, el maig del 2010, el PP es va negar a donar suport al Govern, que no tenia majoria. Almu-

JORDI PLAY

**PUJOL: “CADA COP QUE PARLO
AMB UN POLÍTIC DE MADRID,
DEL PP O DEL PSOE, TINC LA
SENSACIÓ QUE ENS ENGANYA”**

nia li va dir a Zapatero –i parlo sabent del que parlo– que el divendres següent intervindrien Grècia i que, si calia, intervendrien Espanya també. La Unió Europea estava en condicions d’intervenir Grècia i de salvar l’euro, però no d’intervenir Espanya. Però Zapatero no tenia majoria. I no la tenia perquè feia poc que havia vingut aquí una delegació de la democràcia cristiana alemanya, entre els quals hi havia [Günther] Oettinger, actual comissari d’Energia, a demanar-nos què fariem. Abans havia parlat amb el PP, que li havia dit que de cap manera no donarien suport a Zapatero. Nosaltres, en canvi, vam dir-

li “no s’escarri-si”. “Nosaltres no deixarem que Espanya sigui intervinguda”, vam respondre-li. I així ho vam fer, sense demanar res a canvi. Res a canvi. Res a canvi. Que quedi clar. Aquestes coses, o es fan a canvi de res o no es fan. Què havíem de demanar-los? El 0,5% més de no-sé-què? No, no, no. Si estava en joc l’estabilitat espanyola i fins i tot l’euro, si estava en joc que la UE no entrara en una crisi molt forta, allò calia fer-ho a canvi de no-res.

—J. LERMA: Això fa més inexplicable la situació actual.

—J. PUJOL: No, no és pas inexplicable. El que passa és que vostès sempre ens ho han posat molt difícil. Recordeu l’OTAN? Voleu que en parlem? Si hi havia un partit favorable a l’OTAN,

aquest partit era CiU. Atlantistes de sempre. Pot semblar una absurditat, però nosaltres no ens vam alinear en el referèndum [del 1986] amb el sí ni amb el no, sinó que vam donar llibertat de vot. I tot per culpa de la demagògia del PSOE durant tants anys, de manera especialment sentida i emprenyadora contra nosaltres, aquí a Catalunya, amb la famosa campanya “OTAN. D’entrada, no”. Allò ens va sensibilitzar molt, sobretot després que [l’aleshores vice-president espanyol, Alfonso] Guerra li diguera a [l’aleshores conseller de Governació, Macià] Alavedra: “Mireu, això ho guanyarem nosaltres i [l’aleshores director general de RTVE, José María] Calviño”. Llavors el PSOE ens atacava per terra, mar i aire, ens vam sentir tan amenaçats, que vam fer aquella cosa que no hauríem d’haver fet mai: llibertat de vot. AP, en canvi, va votar-hi en contra, tot i que això

anava contra la seua filosofia. Felipe González, que finalment va saber rectificar la posició inicial del seu partit, m'ho va confessar un dia: "Mira, Jordi, en este tema ni tú ni yo hemos tenido nuestra mejor actuación". Aquesta va ser la frase exacta que em va dir. Però ens havíem sentit tan i tan amenaçats... I quan dic tan amenaçats vull dir tan amenaçats, Lerma, i no em faci entrar en detalls, que vam actuar així. La resta de vegades sempre hem actuat en defensa de l'interès general espanyol, i la primera setmana de maig del 2010 n'és paradigmàtica. Passa que ha arribat un moment en què no hi creiem.

—**És tot just això, que no pot entendre el president Lerma. Que a Catalunya hi haja tantíssima gent –i més concretament a Convergència– que ja no hi crega.**

—J. LERMA: No dic que hagen de confiar-hi necessàriament, sinó que s'han saltat un pas. Ací la gent va votar un Estatut d'autonomia, però com que el PP acostuma a blocar les institucions, encara hi havia pendent un recurs previ d'inconstitucionalitat. Això no hauria d'haver passat mai, caldria haver fet el referèndum amb la sentència a la mà, perquè la decisió dels ciutadans sempre ha de ser inapel·lable. Aquella va ser una errada producte d'una determinada manera de fer política, però tant el govern del PSOE com CiU van afanyar-se a posar-lo en funcionament. L'Estatut encarnava una interpretació de la Constitució oberta i inclusiva, tant per a Catalunya com per a tots, però la sentència del Constitucional no sols va arribar després que la gent ja haguera votat, sinó que, a més, va fer una interpretació no inclusiva. Podia haver estat una sentència interpretativa, però no va ser així. Ara bé, el pas següent no pot ser el "jo me'n vaig". El pas següent ha de ser la reforma de la Constitució, que després de tants anys fent un bon paper, tothom creu que necessita una actualització.

—**Tothom menys el PP, el suport del qual esdevé clau.**

—J. LERMA: El PP va fer tard a la Constitució i ara fa tard a la reforma. No saben com obrir-la perquè no saben

com podran tancar-la, aquest és el problema. Però hem de seure i parlar-ne: les comunitats autònomes, els territoris, les nacionalitats i les regions hi han de sentir-se a gust. També és cert, i no diré els noms, que rere l'estela de Catalunya sempre n'hi ha que fan la seua reivindicació particular, sovint sense sentit. Aprofiten el fet diferencial català per tal de plantejar les seues demandes.

—**Sincerament creieu que el PP està per aquesta reforma?**

—J. LERMA: Sense el PP ni es pot ni es deu canviar la Constitució, però les posicions del PP no són tancades per sempre més. Si la realitat és la que és, alguna solució hi caldrà donar. Tothom haurà de moure's de la posició actual. Molts consideren que l'aspecte més important és el del finançament, i no és veritat; sobretot, és una qüestió de sentiment. El problema del finançament afecta més llocs, cal una visió diferent i que la gent no se'n senta agreujada. Però insisteix que no serem on ara som si la col·laboració de Catalunya en la governabilitat de l'Estat s'haguera evidenciat més.

—G. CAÑELLAS: Jo som un jubilat de la política, m'és difícil de donar una opinió en nom del PP, però com diu el president Lerma, cal que seguim i que en parlin. Tothom diu de modificar la Constitució, però sense explicitar-ne els punts. Primer de tot caldrà acordar quins són els aspectes a retocar.

—**De quina manera afectaria el País Valencià i les illes Balears una hipotètica independència de Catalunya?**

—G. CAÑELLAS: L'única comunitat absolutament independent que hi ha a Espanya és la nostra! [Riu.] Tenim unes fronteres clares, una economia diferenciada, una capacitat econòmica important... Trob que Catalunya no s'independitzarà mai, però.

—J. LERMA: Jo també estic convençut que hi ha moltes alternatives a una independència que ens duria a tots a la insignificança.

—**Felipe González ha insinuat la possibilitat d'una gran coalició PP-PSOE en cas d'emergència nacional. Ho veieu factible?**

—J. LERMA: Bé, aquest és un tema recurrent en totes les campanyes electorals...

—**Ara ho han dit Felipe González i destacats dirigents del PP, però.**

—J. LERMA: Com que les enquestes preveuen un fraccionament molt gran del vot i els empresaris desitgen estabilitat per als seus negocis, són ells, que demanen un govern estable, però la cosa no va més enllà. El PSOE no s'ho ha plantejat, i el PP de segur que tampoc.

—**Paral·lelament al debat sobiranista català hi ha el de l'actualització del sistema de finançament, que es dilucidarà l'any vinent. El president Rajoy ha encarregat un informe a un expert que nega el dèficit fiscal de Catalunya, el País Valencià i les illes**

LERMA: "CALDRIA HAVER FET EL REFERÈNDUM [DE L'ESTATUT] AMB LA SENTÈNCIA A LA MÀ. ALLÒ VA SER UNA ERRADA"

Balears, igual com ja han suggerit destacats membres del PP.

—G. CAÑELLAS: De solidaritat, sempre n'hi ha d'haver, i arribar al punt just és el paper més complicat de qualsevol govern.

—J. PUJOL: Heu de tenir una cosa clara. Des de la perspectiva catalana, ja s'ha acabat la confiança. Cada cop que parlo amb un polític de Madrid, del PP o del PSOE, tinc la sensació que ens enganya. I això ho pensa molta gent. Un cop s'ha perdut la confiança, les coses ja són molt difícils. A mi, la confiança se m'ha acabat després de 50 anys, eh! Ara diuen: "No és que el Tribunal Constitucional...". Va ser una vergonya! Va ser una indignitat. Un país en què el Tribunal Constitucional actua d'aquesta manera, no mereix confiança. Els dos partits polítics que l'havien d'haver renovat, no van renovar-lo quan tocava. Els dos grans

partits polítics d'Espanya no mereixen confiança.

—J. LERMA: No es va renovar perquè el PP va esperar que acabara la legislatura per fer-ho.

—J. PUJOL: Escolteu, m'és igual. Els dos grans partits polítics d'Espanya no mereixen confiança. Quan va plegar, la presidenta del Tribunal Constitucional [María Emilia Casas] va fer unes declaracions tremendes, eh? Va dir que estava molt contenta

de deixar de presidir un Tribunal Constitucional de dubtosa constitucionalitat. Un país que porta això, que va

afectar de manera directa una decisió tan important i decisiva, no ens pot demanar als catalans que ara estiguem tranquils. Aquells magistrats es van fotografiar fumant a la [plaça de bous de la] Maestranza mentre elaboraven la sentència, una fotografia que tenia una intenció clarament ofensiva...

—...

—Pot fracassar tot això? Sí, pot fracassar. Pot acabar malament tot això? Sí, pot acabar malament. Sigui com sigui, el que no podem permetre és un tracte tan, tan i tan ofensiu. Un Estat en què el Tribunal Constitucional funciona d'aquesta manera i en què les enquestes diuen que els únics que obtenen un aprovat són la policia, la guàrdia civil i l'exèrcit, és un Estat que travessa una crisi greu. Arribats aquí, potser fóra bo, com ha passat en algun altre país, que els dos grans partits governessin conjuntament algun dia. No per fer-li la punyeta a Catalunya, amb això ja hi compto, sinó per tal de sortir d'una situació tan difícil com l'actual. A la Transició ja es va poder fer. En tots els moments complicats que ha viscut Alemanya, els democristians i els socialdemòcrates han fet pinya de manera més o menys perceptible. Quan [Gerhard] Schröder va haver de fer una reforma molt profunda de l'estat del benestar, va poder tirar-la endavant. Amb una oposició sindical prudent, la que toca. Però

com que no tenia majoria al Bundesrat, no podia aprovar-la. I qui el va ajudar, a fer aquella reforma tan impopular? El partit democristià. Ara la senyora [Angela] Merkel governa en coalició amb els socialdemòcrates, però abans, quan li faltaven vots per tal de tirar endavant la seua política europea, va rebre el suport del partit socialista. Escolti, és que són molt seriosos, tots aquests. I nosaltres, no. En conjunt.

PUJOL: "VA SER UNA GRAN IMPRUDÈNCIA FER L'ESTATUT NOMÉS AMB EL SUPORT D'UN DELS DOS GRANS PARTITS"

—J. LERMA: Nosaltres hem fet la política d'ajustos quan ningú no gasta diners, però quan van fer-la ells, tots n'estàvem gastant. És a dir, van fer-ne una de més còmoda. Això també caldria tenir-ho en compte.

—J. PUJOL: Jo volia fer notar que a Alemanya hi ha hagut la capacitat de posar-se d'acord sobre temes fonamentals, però aquí, no. Aquí, un tribunal de dubtosa legalitat va decidir una qüestió tan determinant com l'encaix de Catalunya a Espanya. Miri, s'ha demostrat que la nostra desconfiança envers Espanya —això que comentàveu adés— estava més que justificada. I aquesta és una responsabilitat compartida pels dos grans partits.

—J. LERMA: Això no m'ho crec, i el president Pujol, tampoc.

—J. PUJOL: Home, sí.

—G. CAÑELLAS: Si la sentència hagués sortit d'una altra manera, sí que us hauria semblat un tribunal ben constitucional.

—J. PUJOL: La sentència va sortir d'una manera que a una de les parts, Catalunya, la posa a fora. I vostès, que són polítics responsables, calibraran si s'havia de córrer aquest risc, aquesta irresponsabilitat. De fet, ja va ser una mica irresponsable fer un Estatut d'autonomia com el que es feia només amb el suport d'un dels dos grans partits espanyols. Nosaltres, és clar, ens hi

JORDI PLAY

haviem de sumar, però aquí també va haver-hi una gran imprudència.

—J. LERMA: Com a partit frontissa que és, CiU tendeix a equiparar el PP i el PSOE, però el president Pujol sap prou bé que això no respon a la realitat, i els catalans, també en són conscients.

—Aquest diumenge, 25 de maig, se celebren unes eleccions europees. Hi ha consens sobre la importància de les decisions d'Alemanya al si de la UE, i en aquest sentit, president Lerma, la coincidència entre les polítiques dels democristians i dels socialdemòcrates col·loca el socialisme espanyol en una tessitura complexa.

—J. LERMA: D'eixides a la crisi, el Banc d'Anglaterra i els Estats Units ens han donat dos bons exemples. Les mesures per eixir de la crisi aplicades a Eu-

ropa –sota l'hegemonia d'Alemanya, que ha dirigit el Banc Central Europeu com si fóra l'antic Budesbank– ens han convertit en el malalt del planeta. En canvi, als Estats Units i la Gran Bretanya, la recuperació ja s'ha iniciat. I és clar que els socialdemòcrates alemanys no pensen com els democristians. Els socialdemòcrates volen estimular el creixement, cosa que la senyora Merkel no defensa. No volem que ens donen diners, sinó que se'ls gasten ells, però l'austeritat de Merkel ho impedeix.

—Ara fa uns dies, el candidat socialdemòcrata a la presidència de la Comissió Europea, l'alemany Martin Schulz, va felicitar Espanya per les reformes empreses. Venia a dir-nos que som en el bon camí.

LERMA: “NO VOLEM QUE ELS ALEMANYNS ENS DONEN DINERS, SINÓ QUE SE'LS GASTEN ELLS, PERÒ MERKEL HO IMPEDEIX”

—J. LERMA: Aquestes són les trampes habituals de les campanyes electorals i tothom sap que no tenen transcendència real. Hi ha reformes indispensables pendents i una política d'austeritat condicionada per la manca de diners per fer-ne una altra, però també es pot estimular l'economia i alleugerir, així, el patiment de molta gent. Per cert, nosaltres, que estàvem a un pas de la intervenció, hem posat diners per a les intervencions de tota Europa, i no ens els han perdonat. Així com hem complert amb la nos-

tra responsabilitat, caldria impulsar un altre tipus de polítiques que estalvien el patiment de moltes persones i que generen expectatives de creixement. És tot just això el que aspira a fer la socialdemocràcia alemanya, que ha afavorit determinats estímuls al consum, com ara aspectes relacionats amb les pensions i el salari mínim. Els socialdemòcrates alemanys aspiren a frenar les polítiques d'austeritat, que no fan sinó malmetre la recuperació. Per últim, cal que el Banc Central Europeu preste atenció a qüestions tan cabdals com el canvi de l'euro. No pot ser que allò que estalviem amb les polítiques d'austeritat es malbarate amb un tipus de canvi perjudicial que no ens fa competitius.

—J. PUJOL: Ens cal més Europa, evidentment. Els Estats Units tenen el Departament del Tresor, que al seu dia van discutir si havia d'estar unificat o no. Finalment, la tesi d'en [Alexander] Hamilton va guanyar la de [Thomas] Jefferson i van unificar-lo. A Europa tenim el fre alemany, que no se'n refia de la resta, però no n'és l'únic. França també ha esdevingut un fre, perquè no accepta que el seu pressupost hagi de rebre el vist-i-plau de Brussel·les. Potser ho acabarà acceptant, però el fet cert és que França no va bé, tot i que espero que millori. Espero que alguns sectors

de la dreta francesa entenguin que el president Hollande no ha de fracassar i li donin suport.

—L'encara president de la

Comissió, José Maria Durão Barroso, ha advertit a Catalunya que, cas de ser independent, quedaria fora de la UE. Què us sembla?

—J. PUJOL: A Catalunya li donem molta importància a aquest tema, i és clar que en té, però caldria ser realista. Si pel mecanisme que sigui –per la via legal i democràtica, vull dir: un referèndum, una consulta o el que sigui– Catalunya estigués a punt d'aconseguir la independència o arribés a tenir-la, cosa que a hores d'ara sembla molt difícil però no im-

possible, haurem de parlar sobre Europa. Hem de tenir clar que hi haurà molts països, començant per Espanya i França, que s'hi oposaran. Hem de partir de la base que això serà difícil, però primer de tot, allò que Catalunya ha d'aconseguir és –“de manera escrupolosament legal”, tal com diu el president Mas– un vot molt majoritari en favor de la independència. Després d'això segurament Europa continuaria dient-nos que no, però ja no ho podria fer amb tanta tranquil·litat. Hem de fer-los veure que això nostre no és un caprici ni un problema de diners, sinó identitari i –vós ho heu dit, president Cañellas– de sentiment. A Catalunya, molta gent s'ha sentit amenaçada des del punt econòmic o pel que sigui. Jo tinc bastant confiança que una Catalunya independent seria molt viable. Quant de temps hem de mantenir aquesta tensió? Doncs tant temps com calgui, perquè si no mantenim aquesta tensió, la perdrem. I l'alternativa ja sabem quina és: tornar al que tenim ara o encara pitjor, una cosa que seria terrible des del punt de vista financer i del poder polític, des del punt de vista identitari i lingüístic i des del punt de vista del manteniment del nostre estat del benestar, que amb el nivell d'immigració que tenim, resulta bàsic.

—Europa reserva a les Illes la condició de balneari d'Europa, president Cañellas? Hi ha cap perspectiva econòmica, més enllà del turisme?

—G. CAÑELLAS: Estic completament d'acord que ens cal més Europa, ja sigui amb unes polítiques més conservadores o més socialdemòcrates. Pel que fa a nosaltres, és clar que el fet de ser unes illes –com passa en uns altres casos de la Mediterrània– recomana de fer una política diferenciada. Si no, tots els ciutadans d'Europa no tindrem els mateixos drets. Hem d'esforçar-nos a aconseguir aquesta equiparació plena. Sobre el turisme, us he de dir que l'economia balear ha sabut crear una estructura prou ampla per tal de no dependre tant dels turistes que visiten les Illes. Les nostres empreses lideren no sols el sector turístic balear, sinó també el de bona part d'Espanya i el d'uns altres països, amb perdó de Catalunya,

JORDI PLAN

L'entrevista, enregistrada per TV3, va comptar amb la presència d'Eliseu Climent, president del consell

que sempre ens ha guanyat en nombre de turistes... [Riu ironícament.]

—J. PUJOL: No, no, us equivoqueu... Anava a dir-vos que teniu tota la raó.

—G. CAÑELLAS: Sempre que em preguntàveu quants milions de turistes havíem tingut en acabar l'any, em con-

—J. PUJOL: Us volia dir precisament això. Les Balears ha bastit una economia turística d'abast estatal, continental i gairebé planetària...

—G. CAÑELLAS: És l'única competència internacional que he demanat i mai no m'han volgut concedir [Riu, de nou.]

—A c a b e m.

Durant 12 anys, del 1983 al 1995, tots tres vau coincidir en els vostres respectius governs

i mai no havíem vist aquesta imatge conjunta. És lògic, això?

—J. PUJOL: Des del punt de vista cultural i des del punt de vista lingüístic sí que he provat de col·laborar amb els altres dos territoris, però mai de la

PUJOL: “QUANT DE TEMPS HEM DE MANTENIR AQUESTA TENSIÓ? DONCS TANT COM CALGUI, PERQUÈ SI NO, LA PERDREM”

testàveu que havíeu tingut un milió més que nosaltres. Si jo us deia que a les Balears n'havíem tingut deu milions, vós em dèieu que a Catalunya n'havíeu tingut onze milions... Sempre passava igual! [Riu.]

d'administració d'Edicions del País Valencià.

vida no vaig fer cap mena de gest que pogués semblar un intent de connectar-nos políticament. Mai. Mai. Sempre vaig ser molt prudent, en aquest sentit. I els visitava molt poc, vós ho sabeu [mirant Joan Lerma, que assenteix amb el cap], per por que em diguessin que anava a...

—No va haver-hi un excés de prudència?

—J. PUJOL: Em sembla que no.

—G. CAÑELLAS: No.

—Hi ha tot de preocupacions comunes —com ara el corredor mediterrani— que no va abordar en el seu moment potser per culpa d'aquesta por al pancatalanisme.

—J. PUJOL: Home, al Congrés dels Diputats sempre votàvem les mesures sobre tràfic marítim que defensava el Govern Balear...

—G. CAÑELLAS: El fet que nosaltres arribàrem a l'autonomia tres anys més tard ens feia mirar sempre els catalans i els bascos, per veure què havien fet en cadascuna de les matèries.

—Parlàveu en privat molt més que semblava?

—G. CAÑELLAS: Ens vàiem tot sovint.

—J. PUJOL: Lerma i jo una vegada ens vam veure, mig d'amagat, en aquell monestir que hi ha a la banda de Castelló, el de les Palmes...

—J. LERMA: No, era públic. En realitat, la col·laboració era estreta, especialment amb Catalunya. Molts dels instituts tecnològics que avui funcionen a Catalunya —ja siguen de la Generalitat, dels ajuntaments o de la iniciativa privada— van iniciar-se al mateix temps que els valencians. En tots dos casos això va significar una modernització important, i en el cas valencià, especialment en el sector tèxtil, tot i que allò es va aturar amb l'entrada del PP a la Generalitat. En matèria d'infraestructures també vam mantenir un diàleg fluid amb Catalunya. La necessitat de legitimar-nos, com a institucions noves que érem, ens va fer tenir una relació molt directa entre nosaltres i amb la societat.

—Sí, però encara avui no es pot anar de Castelló fins a Tarragona a través d'un ample de via europeu.

—J. LERMA: Aquesta és una discussió molt antiga. De fet, vam encarregar un estudi als francesos —sabíem que Renfe ho desaconsellaria— segons el qual l'AVE Madrid-Barcelona havia de passar per València i no per Saragossa, però al ministeri de [Josep] Borrell van enfadar-se molt. També va ser decisió de Borrell que el tren tarde tres hores a connectar València i Barcelona. Jo volia fer una via de comunicació ràpida i ell opinava que el tren que venia per la costa havia de servir per articular-la. El cas és que ens trobem on som ara.

—J. PUJOL: En el cas del corredor mediterrani, sempre he trobat a faltar una resposta més contundent des de València. I encara sort de l'impuls de l'Institut [d'Economia i Empresa Ignasi] Villalon-

ga... La façana mediterrània espanyola és una àrea de gran potencial. Arriba fins a Almeria o fins a Màlaga, molt més avall de València. Nosaltres vam començar a plantejar aquest tema al Congrés dels Diputats els anys vuitanta i mai no va haver-hi manera. Recordo unes declaracions de [Alberto] Ruiz-Gallardón a Múrcia en què va dir "cuanto más tarde haya una buena conexión entre Barcelona i Valencia, mejor". A determinats sectors empresarials valencians els van fer veure que València seria el port de Madrid, i d'aquí l'AVE; i que la sortida natural a França seria la de Canfranc, cosa que em sembla una barbaritat. Els diputats del PP a Brussel·les —desconec què diuen els del PSOE— encara plantegen que la connexió ferroviària amb França ha de ser per Canfranc, tot i que, cada cop que ho voten a la comissió de Transports, es queden tots solets contra la resta de països. Tothom entén que les connexions més lògiques són Madrid-Barcelona-França, Múrcia-València-Barcelona-França i Madrid-Irun-França. D'altra banda, jo sempre he defensat que València necessitava una bona autopista amb Saragossa, cosa que a Saragossa també li convenia. Anar de València fins a Saragossa va ser un problema durant massa temps, i això no tenia sentit.

—G. CAÑELLAS: Ara quan sentia el president Pujol queixar-se del govern de Madrid m'ha vingut al cap el dia que vaig demanar les competències completes de les carreteres de la nostra comunitat i van contestar-me: "¿Y las que pasan por otras comunidades también las queréis o qué?".

—J. PUJOL: Escolti, vostè potser devia demanar molt, i van contestar-li com els francesos, amb una *boutade*. Jo recordo també que una vegada va venir a visitar-me el representant d'una comunitat autònoma que llavors estava elaborant el seu estatut i que va adonar-se que el nostre incloïa la competència en pesca lacustre... Em va dir que ells també la hi reclamarien. "Escolti, però si vostès no tenen cap llac..." "Por si acaso, por si acaso..." [Riu.]

—Moltes gràcies per aquesta conversa, presidents.